

több jussot követel magának az intézményi költségvetésből, s fogy, mert a részvénytársasági modell a zenei együttesek működtetésében is valóban új, néha nehezen megoldható kényelmetlenségekkel járó irányítási-gazdálkodási gondolkodást és gyakorlatot követel meg. S paradoxon, de éppen a zsúfolt házas hazai koncertbérletek, a lenyűgöző angol, német, vagy éppen japán turnésikerek közepette hangzik fel egyre hangosabban kérdés, sőt kijelentés: a megváltozott médiakörnyezetben miért is kellene e művésztömböket a Rádióknak fenntartani? S jöttek az ötletek: szervezzék át az együtteseket önálló társasággá (pl. kft-vá, vagy kft-vé), nem igazán gondolva a következményekre, nemzeti zenekultúránk e kivételes értékeinek létükben történő veszélyeztetésére.

Mindeközben azonban a közvetlen zenei vezetés folyamatosan és szívósan lobbizott a politikánál: az Országgyűlés, a Rádió tulajdonosi kötelmei mellett, nyújtson garanciát és adjon az együtteseknek

„védetten” elkülönített költségvetési támogatást – az egész magyar zenei élet érdekében. Amíg e kérelmek meghallgatása nyomán meghozott első parlamenti döntések a '90-es évek végén (405 millió, a sugárzási díj tartalékából előállítandó támogatás parlamenti megszavazása) már több garanciát jelentettek ugyan, de igazán több pénzt még nem, addig ma már – ha jól tudhatom – évről-évre 700 millió Ft összegben határozzák meg a zenei együttesek, nem teljes, hanem a rádiós fenntartásukat kiegészítő, önálló költségvetési keretet. Ami természetesen nem elegendő a minimálisan szükséges és méltó évadtervek elkészítéséhez – tehát továbbra is a Rádió vezetésének joga és súlyos, nem megkerülhető felelőssége a zenei együttesek jövőjéről szóló szakmai és pénzügyi döntések meghozatala. Nem létszámvitaikkal, nem a kicsi, vagy nagyobb zenekar és énekkar kikényszerített szükségességével, nem pillanatnyi pénzügyi akrobatamutatványokkal magyarázkodva, nem va-

lós működési tények félretájékoztatásával, hanem a közszolgálat művészet-teremtő hivatásával, a magyar (és európai) közzsugárzás nyolc évtizednyi tradícióival, a megörökölt jogokkal és kötelmekkel, a magyar zenekultúra érdekeivel és méltóságával szembenézve.

Epilógus

Soraimat, méltó zenei végszóként is, éppen Fischer Ádám hatalmas ívű Wagner-előadásai előtti pillanatokban zárom. Őszintén remélve, hogy a Rádiózenekar (és kórusok) létét, zenei jövőjét továbbra is sokkal inkább e wagneri hangokba és szellemiségbe vetett hit, mint egy csupán hírközlő rádió víziója, a pusztán pillanatnyi korlátokat, nehézségeket látó gondolkodás fogja meghatározni. Meggyőződésem, hogy nagyformátumú, messze tekintő, a közszolgálati rádiózás legnemesebb értékeit és hagyományait, sőt a magyar zenei élet egészét szem előtt tartó döntésekkel mindez nem lehet utópia.

Új Bayreuth születőben?

Ebben az évben is óriási sikerrel zajlottak a Művészetek Palotájában a Wagner Napok keretében a Rajna kincse és a Walkür előadásai a Magyar Rádió Szimfonikus zenekarával és Fischer Ádám vezényletével. Az előadások háttéréről Csonka Andrást, a MŰPA vezérigazgató-helyettesét kérdeztük

– A Parsifal előadásával tavaly indult a Budapesti Wagner napok lassan hagyománnyá váló rendezvénysorozata. Kinek az ötlete alapján?

– Én úgy emlékszem, hogy Fischer Ádám és Kiss Imre vezérigazgató úr közös ötlete volt. Kiss Imre korábban az Operaházát igazgatta, és már ott is nagy figyelemmel kísérve hoztak létre egy Ring előadást. Ő szerette volna ezt a Wagner kultuszt itt is tovább ápolni és ehhez Fischer Ádámnál jobb választás nem is lehetett. Leültek beszélgetni és ebből kerekedett ki a Budapesti Wagner napok ötlete. Tavaly –mint említette – a Parsifallal indult. Most 2007–2008-ban a Ring ciklust csináljuk. Lehet, hogy ez ki fog tartani 2009-ig, ezt még nem döntöttük el, de szeretnénk újabb előadásokkal tovább menni, illetve a nagy sikerű Parsifalt újra bemutatni.

– Milyen technikai háttérrel igényelnek ezek az előadások?

– A tavalyi Parsifal egy félig scenírozott előadás volt. Ez azt jelenti, hogy csak

jelzés szerű díszletek jelentek meg a színpadon. A szereplők is – egy-két szereplő kivételével – rendes koncertszerű ruhájukban léptek fel. De mozgások voltak, rendezett volt a játék. Az idei két előadás már teljesen scenírozottnak tekinthető. Az a különlegessége, hogy a Nemzeti Hangversenyterem nem egy operaház színpada, nincs zsinórpádlás, minden olyan elemet, amivel meg tudjuk teremteni az illúziót, ami egy opera látványvilágához kell, itt különleges eszközökkel kell elérni. Jelen esetben a legfontosabb eszköz egy vetített háttér, amihez különleges üvegfalat szereltünk be, aminek az a lényege, hogy adott pillanatban vetítő felületként tud működni, egy másik pillanatban pedig átlátszóvá válik. Ezt a hatását kihasználva tudunk árnyjátékot csinálni vele, tudjuk azt a hatást kelteni, hogy egy szereplőnek az élő játéka és az árnyéka is jelen van egy táncos formájában, a rendező és a koreográfus egyaránt kihasználta ezt az eszközt.

– Az akusztikai háttér nem lehet gond, hiszen épp csodálatos akusztikájáról hí-

res a Nemzeti Hangversenyterem. Hogy tudják kihasználni ezeknél a produkcióknál a lehetőségeket?

– Számunkra a Parsifal előadás különleges élmény volt akusztikailag is, mert először fordult elő, hogy ekkora zenei apparátus végig a zenekari árokban játszott az előadást. Az derült ki, hogy a zenekari árkunk nagyon jó. Tulajdonképpen olyan zenei környezet jön létre, ami egy operai környezetben nem tud kialakulni, mert ott

az zenekari árok fölött zsinórpaddás van. Itt pedig a hatalmas hangvetővel, ami a színpad fölött látható, olyan akusztikai környezetet tudunk létrehozni, ami egy operaházban soha nem hallható hangokat hoz elő a zenekarból. Az idei alkalommal a masszív üvegfal az énekesek mögött ráségit az énekesek játékára is, hiszen egy hangvető felület előtt énekelnek. Így nagyon kiegyenlítetté vált a hangzás.

– *Tavaly a Parsifal alatt gyönyörű tömegmozgatást, jelzésszerűen használt színpadi elemeket láthattunk. Idén erőteljesebb színházi hatásra törekednek.*

– Tavaly a Parsifalban volt kórus, idén a Rajna kincsében és a Walkürben nem léven kórus – tánckart használunk. Ez szokatlan dolog, hiszen nem táncra íródott zenéről van szó. A rendezői elképzelés szerint minden főbb szereplőnek van egy táncos megfelelője. Amíg ő énekel a színpadon, ugyanazt az érzésvilágot a táncos mozdulataival jeleníti meg. A kettősség nagyon érdekes szituációkat hoz létre. Gyakran csak a táncos árnyéka látszik, de van, hogy teljes valójában, élőben is megjelenik. Nagyon érdekes a Walkürök vagy a Niebelungok megjelenítése is. A sellőányokat víz alatt látjuk, mintha a Rajnából kerülnének elő. Különleges effektusokat értek el azok a művészek, akik a háttér vetítést kitalálták.

– *Milyen hosszú távra tervezik a budapesti Wagner napokat? Hány évre előre van kidolgozott terv?*

– Ezt nyilván a sikere határozza meg, de egyre nagyobb az érdeklődés.

A tavalyi Parsifalról senki nem tudta előre, hogy mi fog történni. Megmondom

őszintén, nem is tudtuk eladni az összes jegyet. Az első előadás háromnegyed házzal ment majd egyik napról a másikra elterjedt, hogy milyen jó ez a produkció így a második előadásra már majdnem telt ház lett, s annyira elment a híre, hogy a mostani előadások már tele vannak. Nagyon sokan érdeklődnek külföldről is. Bízunk benne, hogy a mostani előadás híre is elterjed a világban a Wagner rajongók körében és néhány év múlva Bayreuth mellett úgy tartják majd nyilván Budapestet, a Művészetek Palotáját, mint az egyik fellelővárt, ahova érdemes eljönni Wagner előadásokat nézni.

– *Mennyit lehet elárulni a finanszírozási háttérről?*

– Egy ilyen előadás létrehozása nyilván nem olcsó. Ebben a szereposztásban egytől egyig világsztárok énekelnek, akik már a próbák miatt jóval előbb érkeztek, tehát az útiköltséggel, szállodával együtt már tetemes a költség. Ez az év egy beruházás volt számunkra, hiszen az üvegfalat és azt a vetítéstechnikát, amivel dolgoznak, meg kellett vásárolnunk. Viszont ezt a következő években is használni fogjuk, szándékunk szerint nem csak Wagner előadásokban, hanem más produkciókban is. Emiatt

„A legnagyobb elismerés azonban a Rádiózenekart és Fischer Ádámot illeti. Színe hihetetlen, hogy egy színpadi előadásokhoz nem szokott, a darabot repertoáron nem tartó együttes nagy operaházak zenekarát megszegyenítő módon képes legyen Wagnert játszani.”

(Rockenbauer Zoltán,
Heti Válasz VII. év. 24. sz.)

az ez évi költségvetésünk sokkal magasabb. Jövőre szcenikai kiadásokra ennyit már nem fogunk fordítani. Ez a négy előadás összesen 120 millió forintba került.

– *Ez egy átlagos operaelőadáshoz képest mennyi?*

– Most több egy átlagoshoz képest, de be kellett ruházni. Fajlagosan a 2008-as évben sorra kerülő előadások olcsóbbak lesznek.

– *Ismét jó hírt kaptunk a MÜPA tájáról: egy újabb kitüntetést mondhatnak magukénak. Mit takar a Superbrands cím?*

– Ez a cím az üzleti világból jön, minden évben különböző kategóriákban adják ki ezt a díjat és a kulturális termékek között ebben az évben a Művészetek Palotája lett Superbrand, ez azt jelenti, hogy szuper márka. Egy olyan márka, amelynek a hívó szava az emberekben nagyon jó képzetet kelt.

– *Hogy lehet ezt a díjat elnyerni, pályázni kell rá?*

– Nem kell pályázni, van egy bizottság, amely minden évben figyeli, hogy mely márkák hogyan jelennek meg a piacon. Ezt a díjat annak köszönhetjük, hogy ettől az évtől új arculattal jelentünk meg, tehát nagyon azonosíthatóak vagyunk az utcai plakátokon, a szórólapjainkon, műsorfüzetben. Egységesebb a Művészetek Palotája megjelenése a közönség előtt. De nyilván benne van az elismerésben az is, hogy a programjaink népszerűek. Ez a két dolog együttesen hozta ezt az elismerést.

– *Kikből áll a bizottság? Nemzetközi kulturális szakemberekből?*

– Nemzetközi a dolog, de mindenütt van nemzeti bizottság. Azt nem tudom őszintén szólva, hogy kulturális szakemberek vannak-e benne, de neves reklám-szakemberek és az üzleti életben dolgozó vezetők közül kerülnek ki a tagok.

– *Külföldi hasonló kulturális intézményekkel tartják a kapcsolatot?*

– Hogyne. Most ezekre az előadásokra is meghívtuk a Bécsi Operaház igazgatóját, Hollaender urat, aki el is jött. Több énekes van a Bécsi Operából a produkcióban, Fischer Ádám is gyakran dirigál ott. Nagyon jó a kapcsolatunk Mortier úrral a Párizsi Operaház vezetőjével. De a hozzánk hasonló kulturális intézményekkel is, ahol több funkció jelenik meg együtt mint például a Londoni Barbican Center, a Párizsi Cité de la Musique vagy a Brüsszeli Beaux – Arts – velük is jó kapcsolatot ápolunk.

– *A tengeren túlról van valami együttműködés?*

– Az egy kicsit más világ, de tagjai vagyunk az ISPA nevű szervezetnek. Ez egy New York-i székhelyű nemzetközi szervezet az előadóművészek számára. Ennek intézmények a tagjai, köztük a Carnegie Hall vagy a Lincoln Center is. Ilyen értelemben egy csapatban vagyunk ezekkel a hatalmas intézményekkel.

– *Visszatérve a mostani két Wagner előadásra, melyik áll Önhez közelebb?*

– Különbség van köztük. A Rajna kincse két és fél óra egyben, szünet nélkül és ott az egyes jelenetek váltása kicsit gyorsabb. Az ember beül és az elejétől a végéig teljesen leköti a figyelmét. A Walkür jobban igénybe veszi a nézőt. Délután négykor kezdjük és este fél tízkor van vége két egyórás szünettel, de úgy gondolom, hogy az énekesek olyan világszínvonalú teljesítményt nyújtanak és egy olyan szép álomszerű világot sikerült mögé teremteni a táncsal és a vetítéssel, hogy teljesen magával ragadja a nézőt. Úgy telik

le ez a csaknem négyórányi tiszta zene idő, hogy a nézők észre sem veszik. Én általában nem ülök be, mert egy vezető nem tud ülni, mindig történik valami ...

– *Vagy itt nézheti a szobájából a monitoron az előadást.*

– Az nem ugyanaz. Én föl szoktam menni az állóhelyre a diákok közé, s meg kell mondanom, órákat állok ott, nem tudok elmenni, mert annyira leköt az előadás. Más kérdés, hogy a szemem mindig nézi, hogy minden rendben van-e. A próbák során volt olyan, amit főntről jobban meg lehetett hallani. Az egyik lámpa például hangosabban zúgott, mint kellene. Meg kellett keresni, hogy melyik az a lámpaparkban. Vagy előfordult, hogy a kollegák a nézőtérben elfelejtették felkapcsolni a lábfényt, azt is fentről jobban észrevenni, hogy a nézők sötétben botorkálnak, ami balesetveszélyes. De miután figyelmeztettem a kollegáimat, hamar meg lehetett oldani a helyzetet. *Szőke Cecília*

„A Kossuth-díjhoz a következő években is méltónak kell lennem”

Ligeti András rengeteg tervet szeretne még megvalósítani

Váratlanul érte, hogy megkapta a Kossuth-díjat, s úgy véli, a kitiüntetéssel nemcsak eddigi, változatos pályáját ismerik el, hanem ez egyben megelőlegezett bizalom is. Ligeti András szerint ugyanis egy ilyen elismerésnek a későbbiekben is meg kell felelni. Rengeteg terve, célja van, és ettől kezdve minden koncertjére még nagyobb figyelmet fordít, még magasabb minőségre törekszik. Hazai és külföldi felkérései pedig akadnak jócskán. A karmester a következő időszakban többet lesz majd úton, mert egy évtized elteltével, július végétől megváltik együttesétől, a Telekom Szimfonikusoktól. Sok éven keresztül küzdött az együtteséért, most azonban azt érzi, az egyetlen dolog, amit még a zenekarért megtehet, hogy nem vezényli le a társulat harmadszori átalakítását.

– *Gondolom, ha az ember átveheti a legrangosabb művészi elismerést, önkéntelenül is visszatekint addigi pályájára, és összegzést készít.*

– Engem nagyon váratlanul ért ez a kitiüntetés, ugyanis március 13-án Taibeiben készültem egy koncertre, amikor megcsördült a mobiltelefonom, és egy hölgy aziránt érdeklődött, hány vendéget viszek a Parlamentbe. Amikor csodálkozva megkérdeztem, hogy milyen eseményre, akkor derült ki, hogy megkaptam a Kossuth-díjat. Hihetetlen módon meglepett ez az elismerés, mert mindenre számítottam, de

erre nem. Azon, hogy miért is kaptam meg a kitiüntetést, utána kezdtem el csak gondolkodni. Ez azonban hosszú folyamat, és mind a mai napig tart. A pályám ugyanis mindig elég összetett volt, hiszen ott a hegedűs múltam, a vonósnegyesben töltött idő, a kamarazenélés, a bloomingtoni versenygyőzelmem, majd az Operaház zenekara, a karmesteri és zeneigazgatói feladatok a Rádiózenekarnál, később pedig a Matávnál, a mostani Telekom Zenekarnál. Emellett fontos szerepet kaptak pályámon a külföldi felkérések. A vendégszerepléseim során, Ausztráliától egészen Kuala

Lumpurig, mindig is lényeges feladatomban tartottam a magyar zene terjesztését. Legutóbb például Taibeiben sikerült életem legjobb Bartók Concertóját elővarázsolnom a zenekarból, pedig a muzsikusok még életükben nem játszották a zeneszerző darabjait. Ráadásul a publikum is nagy tetszéssel fogadta az előadást.

– *A távol-keleti közönség sokszor érdeklődőbb hallgatja az ismeretlen műveket, mint az európai.*

– Van bennük egészséges nyitottság, szinte már naivitás. Bízunk abban, hogyha